

Autizmus Füzet

2013

mozaik
Kórházi Egység az Autizmussal Élő Emberekért.

Autizmus Füzet

MOZAIK Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért

2013

Köszönjük Rácz Zsuzsannának kiadványunk megjelenéséhez nyújtott segítségét.

Bevezető – előszó

Ez a kiadvány kétféle igényre reagálva jött létre. Autista gyereket nevelő szülőként tisztában vagyunk azzal, hogy milyen nehéz megfelelő mennyiségű és minőségű információhoz jutni autista gyerekek diagnosztizálásával, fejlesztésével és az őket ellátó intézményekkel kapcsolatban.

Egyesületünk több tagja nevel átlagos fejlődésű gyermekeket is. Így szembesültünk azzal, hogy a többségi gyermekeket ellátó intézményekben is nagy az igény az autizmussal kapcsolatos tudnivalókra. Az itt dolgozók általában arra kíváncsiak, mit tegyenek, ha olyan gyermekkel dolgoznak, akivel kapcsolatban felmerül bennük az autizmus fennállásának lehetősége. Milyen jelekre figyeljenek, hová küldhetik a családokat, ahol hozzáértően vizsgálják a gyermeket és további hasznos tanácsokkal látják el őket.

Igyekeztünk összegyűjteni azokat a Pest megyében található intézményeket, szolgáltatókat, melyek az autista gyerekeket, fiatalokat nevelő családok számára fontosak lehetnek. Ez nem volt könnyű feladat, mivel jelenleg nem létezik hazánkban olyan adatbázis, amely kifejezetten az autista embereket ellátó intézmények adatait tartalmazza. Ennek ellenére reméljük, hogy sikerül hasznos információkat átadnunk ebben a füzetben.

Egyesületünkről

A **MOZAIK Egyesület** alapítói autista gyermeket nevelő szülők. Alapító tagjaink mindannyian részt vettek a Budapesti Korai Fejlesztő Központ által szervezett 3 hónapos EarlyBird szülőképzésen, mely sokat segített az autizmus megértésében, a mindennapi nehézségek megoldásában, gyermekeink nevelésében. A képzés arra is lehetőséget nyújtott, hogy az ott találkozó szülők egymást támogató közösséget alakítsanak ki, így alakult 2011-ben szervezetünk.

Fő célul az autizmussal élő gyermeket nevelő családok képzését, támogatását, informálását tűztük ki. Munkánkat segíti, hogy tagjaink között két, tanácsadásra kiképzett mentorszülő is található, akik sorstársi segítséget nyújtanak a hozzájuk forduló szülőtársak számára. Ezen túl tagjaink között tudhatunk érdekvédelmi területen dolgozó, több éves tapasztalattal rendelkező szakembereket is, akik szintén nagyban segítik munkánkat. Az autizmus területén működő szakmai és érdekvédelmi szervezetekkel szoros kapcsolatot ápolunk, tagszervezete vagyunk hazánk egyetlen országos szinten működő érdekvédelmi ernyőszervezetének, az Autisták Országos Szövetségének.

Tevékenységünk

Szülőképzések lebonyolításán túl rendszeresen szervezünk szülőklubokat, nyaralást. 2013 első negyedévében az FSZK támogatásával Fogódzó Plusz címmel 2+1 napos, 16+4 órás szülőtréninget dolgoztunk ki, mely az AOSZ 2008-ban kidolgozott Fogódzó képzésére épül. Míg a Fogódzó elsődleges célja az autizmussal kapcsolatos legfontosabb ismeretek átadása, valamint segítségnyújtás a diagnózis feldolgozásában, a Fogódzó Plusz képzés a szülők által használható autizmus specifikus eszközök elkészítésére, használatának otthoni bevezetésére, valamint a mindennapok során felmerülő viselkedésproblémák kezelésére fókuszál.

További terveink

A meglévő tevékenységeink folytatása mellett további képzéseket szeretnénk kidolgozni, mely segíti az autista gyermekeket nevelő családokat mindennapi életük megszervezésében, érdekeik érvényesítésében és a többségi társadalomba való beilleszkedésben. Terveink közt szerepel a testvérek problémáira reflektáló, illetve jogi, érdekérvényesítő képzés kidolgozása.

További munkánk során szeretnénk nagyobb figyelmet fordítani a társadalmi szemléleformálásra pl. az Autizmus Világnapjához kapcsolódóan és egyéb programokkal, szülőfórumokkal.

Tervezzük, hogy szülőklubjainkat színesítjük tematikus rendezvényekkel, melyeken szemben az eddigi kötetlen beszélgetésekkel, egy téma köré szervezzük a klub programját.

Elérhetőségeink

Kapitány Imola: 06-70/424-8688

Dénesné Sptizer Éva: 06-70/608-9024

e-mail: mozaikegy@gmail.com

<http://mozaikegy.wix.com/mozaikegyesulet>

Facebook: Mozaik Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért

Mentorszülőink:

Kapitány Imola 70/424-8688 kapitanyimola@gmail.com

Dénesné Spitzer Éva 70/608-9024

Az autizmusról

Az autizmus egy teljes személyiséget átható fejlődési zavar, melynek pontos okai napjainkban is tisztázatlanok. A jelenleg is folyó kutatások szerint az eltérő fejlődés hátterében alapvetően genetikai okok állnak, de a környezeti faktorok hatása sem zárható ki egyértelműen. Ezt azért fontos tisztázni, mert sok szülőben felmerül, hogy tehet-e arról, hogy gyermekénél kialakul ez a fejlődési eltérés, amire egyértelműen NEM a válasz.

Noha már a középkorban is születtek feljegyzések autista emberekről, az autizmus tudományos leírására csak az 1940 – es években került sor, így az autizmus a legfiatalabb fogyatékosági ág. Pontos számok nem állnak rendelkezésre, de a nemzetközi számadatok alapján száz emberből egy él az autizmus valamilyen formájával. Ez lehet az egészen enyhe érintettségtől, a súlyos fogyatékosáig. Magyarországon feltehetőleg kb. 100 000 autista ember él. Az érintettek jelentős része vagy nincs diagnosztizálva, vagy más, nem autizmus diagnóza van. (forrás: Országos Autizmus Kutatás 2009) Autizmusról a szakemberek akkor beszélnek, ha a kommunikáció, a társas kapcsolatok és a rugalmas viselkedésszervezés terén a normál fejlődéstől eltérő mintákat találnak.

Vagyis akkor gondolhatunk autizmusra, ha a gyermeknél például nem alakul ki a funkcionális beszédhasználat és ennek kompenzálásában kifejezetten eszköztelen, kívánsága jelzésként leginkább a felnőtt kezét tudja húzni, eszközként mozgatni. Előfordulhat, hogy a szokásostól eltérő módon beszél, például visszhangozza, tartalom nélkül ismétli a szavakat, mondatokat, esetenként akár teljes dialógusokat a kedvenc filmjéből, meséjéből. Ilyen példa, amikor a gyermek a Kérsz vizet? Kérdésre azt válaszolja, hogy Kérsz vizet.

Ugyancsak intő jel lehet, ha a gyermek a kortársaival nem játszik, vagy a szokásostól eltérő módon játszik. Például olyan játékokban tud csak részt venni, aminek nem bonyolult a szabálya, pl. kergetőzés, hancúrozás, de összetettebb játékoknál már tanácstalan, nem tud 2-3 gyermekkel együtt történő szerepjátékba bekapcsolódni, mint pl. benzinkutas, vagy orvosos játék. Különösen fontos észrevenni a gyakran ismétlődő (repetitív) tevékenységeket, ez egyfajta nagyon szegényes formája a játéknak. Ilyen lehet a dolgok sorba rakása, saját testének ütemes mozgatá-

sa, egy könyv újból és újból történő átlapozása, vagy különös érdeklődés pl a számok iránt, de a lehetőségek végtelenek. Ezekben a tevékenységekben az autista gyermek kiszámíthatóságot, ezáltal biztonságot talál. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a jelek nem feltétlenül utalnak autizmusra, de ha egy gyermeknél több területen, tehát a kommunikáció, a kölcsönös társas helyzetek megértése és abban való részvétel és a rugalmas gondolkodás területén találkozunk hasonló nehézségekkel akkor, érdemes elgondolkodni a szakértő felkeresésén.

Ezekhez sokszor járul még eltérő érzékelés is, ami az érzékszervek alul, vagy túl működését jelenti és eredményezhet olyan viselkedésproblémákat, melyeket kívülállóként a megfelelő ismeretek hiányában szinte lehetetlen helyesen értelmezni. Például bizonyos ételekkel szembeni rossz érzés, ami jelentkezhethet az étel színével, állagával kapcsolatban, esetleg olyan ruhák viselésének elkerülése, melyeknek tapintása a viselője számára kellemetlen. Sok autistánál tapasztalható hangokkal szembeni túl vagy alul érzékelés. A gyakorlatban az ilyen gyermeknél az a gondolat is felmerül, hogy nem jól hall, mert nem figyel, ha pl. szólnak hozzá, míg más hangokkal szemben kifejezetten érzékenynek tűnhetk, pl. beszalad a másik szobából, ha meghallja a kedvenc reklámját vagy apróbb neszekre is felfigyel.

Az autista emberekre jellemző még az egyenetlen képességprofil, vagyis az, hogy míg bizonyos területeken jól, vagy akár kimagaslóan teljesítenek, más területeken nem érik el a koruknak megfelelő fejlettséget. Az autizmusnak ez a jellemzője az alapja annak a tévhitnek, hogy minden autista ember zseni.

Az autizmus rendkívül sokszínű és változatos formában megjelenő állapot, melynek diagnosztizálása nagy szaktudást igényel. Tapasztalataink szerint ha felmerül az autizmus gyanúja, akár a szülőknél, akár a gyermeket kísérő szakemberben (védőnőben, gyermekorvosban, bölcsődei, vagy óvodai gondozóban) érdemes mielőbb szakemberhez fordulni, a helyzet tisztázása és a megfelelő fejlesztések kiválasztása érdekében. Különös tekintettel arra, hogy a diagnosztikus vizsgálat nem fárasztó, vagy megterhelő a gyermekre nézve, viszont segíthet abban, hogy az érintett állapotának megfelelő fejlesztésekhez jusson, intézménybe kerülhessen. A vizsgálatot autizmusban jártas szakemberekből (pl: gyermekpszichiáter, gyógypedagógus) álló team végzi. A gyermeket játék közben veszik szemügyre, így mérik fel a képességeit és az esetleges erősségeket, elmaradásokat. Mindig része a vizsgálatnak a szülők bevonása is, tőlük is sokat kérdeznek a vizsgálók a gyermek eddigi életével, fejlődésével, szokásaival kapcsolatban.

Amennyiben a család megfelelő szakértői csoporttól kap diagnózist, jó eséllyel a további fejlesztésre is kap majd javaslatokat.

A diagnózisról

Ahogy fentebb már írtuk, az autizmus diagnosztizálása nem könnyű feladat. Diagnózis kiállítására hazánkban gyermekpszichiáter jogosult, de sajnos nem minden pszichiáter járatos autizmusban annyira, hogy biztonsággal fel tudja állítani a diagnózist. Ez különösen olyan esetekben probléma, amikor a gyermek nem mutat nagyon határozottan autizmusra utaló jeleket, de láthatóan eltér a viselkedése normál fejlődésű társaitól.

A kerülőutak elkerülése érdekében javasoljuk a családoknak, hogy autizmus diagnosztikai centrumot keressenek fel. Ezeken a helyeken rendelkezésre áll a megfelelő szaktudás és eszközrendszer ahhoz, hogy az autizmus jelenlétét ki tudják zárni, vagy meg tudják erősíteni a diagnoszták. Ezekben a központokban a fejlesztés további útjára is javaslatokat kaphat a család.

Közép-magyarországi diagnosztikai centrumok:

Autizmus Alapítvány

1089 Budapest, Delej u. 24–26.

Tel./fax: (06 1) 314 2859, 210 4364

Ambulancia:

1089 Budapest, Delej u. 21.

(06 1) 334 1123

Budapesti Korai Fejlesztő Központ

1115 Budapest, Bártfai u. 34/a

1146 Budapest Csantavér köz 9-11.

Tel/Fax: (06-1) 363 02 70

Email: titkarsag@koraifejleszto.hu

www.koraifejleszto.hu

Nemzetközi Cseperedő Alapítvány

1138 Budapest, Váci út 28. félemelet 2.

Tel: 06 30 / 254 6602; 06 70 / 773 8568

Email: info.cseperedo@gmail.com

Semmelweis Egyetem 1. sz. Gyermekklinika

Gyermekepszichiátriai Osztály

1083 Budapest, Bókai u. 53.

(06 1) 459 1500/2763

Vadaskert Alapítvány a Gyermekek Lelki Egészségéért

1021 Budapest, Húvösvölgyi út 116.

(06 1) 392 1400

Terápiák

Ha az autizmus terápiákról beszélünk, egy dolgot mindenképpen le kell szögez-nünk. Bármilyen fájdalmas is, az autizmus jelenlegi tudásunk szerint nem gyógyít-ható, de a család és a gyermek megfelelő támogatása, segítése mellett az autista ember állapota, ezáltal az autista ember és családjának életminősége nagyban ja-vítható.

Természetes, hogy a családok mindent meg szeretnének tenni az autista család-tagért, mindazonáltal a terápia, terápiák kiválasztásánál fontos figyelembe venni a család minden tagjának igényét és lehetőségeit. Nincsen egyetlen terápia sem, ami kizárólagos lenne, minden gyermeknek és családnak a terápiák sokféleségéből kell megtalálni a szakemberek segítségével azt, ami az adott gyermeket és család-ját a leghatékonyabban tudja támogatni.

A terápia kiválasztása során érdemes szem előtt tartani, hogy a javasolt terápia, vagy módszer az autizmust célozza-e, vagy az autizmussal élő ember valamilyen testi vagy lelki problémájára nyújt gyógyírt és ezáltal javítja az autista ember álla-potát. Az utóbbi esetben is érdemes az adott terápiát használni, de nem jelenthet-jük ki róla, hogy autizmus specifikus. (pl. Ha az autizmussal élő családtagunk nem lát jól és szemüveget kap, feltehetőleg jobban érzi majd magát ettől és állapota, fejleszthetősége jelentősen javul. Ettől függetlenül abszurd lenne kijelenteni, hogy a szemüveg gyógyítja az autizmust.)

A következőkben a teljesség igénye nélkül felsoroljuk azokat az eljárásokat, terápiá-kat, módszereket, melyek az autizmussal kapcsolatban bizonyítottan hatékonyak.

Először is érdemes néhány olyan szempontot tisztázni, melyeket a gyermekek ha-tékony megsegítése során **alapelvnek** tekintünk:

Vizuális megsegítés

Valamennyi autizmus specifikus módszer alapja, hogy egyénre szabott módon nyújtunk az autizmussal élők számára vizuális segítséget. Számos olyan rend-

szer és segédeszköz létezik, melyek arra a tényre épülnek, hogy az autista emberek erőssége a vizualitás, tehát a szóbeli közlést kiegészítő egyéb információs csatorna, mint pl. tárgyak, képek, fotók segítségével közvetített információk könnyebben megérthetők, mintha csak szóban mondanánk. Ilyen vizuális segítségük például a napirend, a választó tábla, szabályfüzetek, szociális történetek folyamatábrák, stb. Ha jobban belegondolunk, a mi életünket is megkönnyítik a szakácskönyvek, a bútorok összeszerelésére vonatkozó rajzok, a határidő naplók, bevásárló listák. A vizuális megsegítés pedig a gyermekek életét könnyíti meg, ha pl. egy játékszabályt nem ért meg, ha tanácstalan, hogy mivel tudja elfoglalni magát vagy ha túl kell lennie egy kellemetlen eseményen.

Mivel az autizmus olyan fejlődési eltérés, ami a nap 24 órájában korlátozza a gyermeket abban, hogy eligazodjon a társas környezetben vagy hogy megértesse magát, ezért segítségnyújtásra is 24 órában van szüksége. Emiatt elengedhetetlen, hogy a családok és a szakemberek közösen, egymás munkáját ismerve támogassák a gyermeket.

A legfontosabb alapelv tisztázása után tekintsünk át néhány, Magyarországon is elérhető terápiás rendszert, fejlesztő módszert és eszközt.

TEACCH

A TEACCH betűszó, a Treatment Education of Autistic and Related Communication-Handicapped Children („Autisztikus és azzal összefüggő kommunikációs fogyatékosságot mutató gyermekek oktatása és kezelése”) szavak kezdőbetűiből áll össze. Egyetemi kutatási programként indult, 1977-ben, Észak-Karolinában. Eric Schoplernek és Gari Mesibownak köszönhetően nem csak Amerikában, hanem egész Európában elterjedt. Kifejezetten autisták számára kidolgozott fejlesztési rendszer. Legfőbb elemei a tér és az idő strukturálása, az autizmussal élő ember vizuális megsegítése (napirend, , munkarend, stb.), a rugalmas gondolkodás és a megfelelő viselkedés kialakítása.

A program nagy előnye, hogy egyénre szabott és a szülőt is bevonja a munkába, egyenrangú félként, társterapeutaként kezeli.

A TEACCH egyértelműen az autizmusból fakadó tanulási és kommunikációs nehézségeket célozza meg, hatékonysága tudományosan bizonyított.

ABA és Lovaas

A módszer alapjait az USA-ban a '60-as években megkezdett kutatásai alapján Ivar Lovaas fektette le. Lovaas B. F. Skinner, amerikai pszichológus elméleteit használta fel a terápia kidolgozásában.

Az ABA és Lovaas terápia gyermekközpontú módszerek, amelyek a tanuló motivációjára épülnek. A motiváció fenntartásának eszköze a helyes viselkedések jutalmazása és a helytelen viselkedések figyelmen kívül hagyása. Kezdetben a helyes viselkedés sok segítséggel valósul meg, így kevés lehetőség van a hibázásra, amely segíti a terápia pozitív hangulatának fenntartását. A gyermekek rengeteg dicséretet és jutalmazást kapnak, így a megfelelő viselkedés (pl. beszéd, szemkontaktus, figyelem, játék stb.) megerősítésével azokat sikerül megtanulniuk

Floor Time

A Floor Time (játék a padlón) olyan fejlesztési megközelítés, melynek során a gyermek és a felnőtt az oda-vissza irányuló bármilyen kommunikáció megerősítésével a kommunikáció megerősítését célozza, a játékkal pedig a szimbolikus gondolkodást fejleszti. A közös játék elsődleges célja, hogy a gyermek felfedezze az emberi kapcsolatok jelentőségét. Nagy előnye, hogy rövid tanulás után a szülők maguk is alkalmazhatják és közben megélhetik szülői szerepüket is.

PECS

A PECS szintén betűszó az angol Picture Exchanging Communication System (képcserés kommunikációs rendszer) szavak rövidítése. 1996-ban Andrew S. Bondy és munkatársai fejlesztettek ki autizmussal élő gyermekek számára, elsősorban a rugalmas kommunikáció kialakítását célozza meg. Az alternatív kommunikációs eszköz kiválasztása egyénenként történik, a gyermek szimbólum értésétől függően, kép (fotó, rajz), tárgy vagy írott szöveg formájában. A kártyák általában az erre a célra kifejlesztett Boardmaker programmal készülnek, de bármilyen más program, vagy akár kézzel készített kártya is működhet. A rendszer közvetetten segíti a beszéd kialakulását is, valamint csökkenti a kommunikációs kudacból fakadó feszültséget. A rendszer bevezetését minden esetben szakembernek kell kísérnie.

Babzsákos foglalkozás

A foglalkozás játékos formában fejleszti a szociális-kommunikációs készségeket, ugyanakkor más készségek fejlesztésére is alkalmas. (pl. kognitív készségek, nyelvi készségek) A foglalkozás játékeinak egy részét az Autizmus Alapítvány munkatársai fejlesztették ki, melynek során népszerű gyermekjátékok is feldolgozásra kerültek. A módszerről bővebben az Autizmus Alapítvány honlapján olvasható a módszertár menüpont alatt.

Szociális történetek

Szociális helyzetek megértését segítik, illetve a társas helyzetek szabályainak tanítását szolgálják, legtöbbször képregényhez hasonló rajz, vagy fotósorozatok. A történetek többféle szociális helyzetet ismertetnek, melyek segítséget nyújtanak új helyzetekre való felkészülésben, a megfelelő viselkedés begyakorlásában, a viselkedésszabályok megértésében illetve kezelésében. A módszerről bővebben az Autizmus Alapítvány honlapján olvasható a módszertár menüpont alatt.

Son–Rise

Az amerikai Barry Neil Kaufman és felesége által kifejlesztett különleges módszer. A terápia egy szeretetteljes és elfogadó magatartáson alapul, ahol az autizmus nem egyfajta sorscsapás, hanem lehetőség a boldogsághoz. Maximálisan gyermekközpontú és a nap huszonnégy órájában végezhető, bárki által megtanulható módszer. Központi eleme az ún. „igen-szoba”, egy ingerszegény környezet, ahol a gyermeket nem zavarhatják meg külső ingerek, így a szülő-gyermek, terapeuta-gyermek kapcsolat zavartalanul működhet. A foglalkozást a gyermek irányítja. Bármit is tesz, bármivel is foglalkozik, a szülő követi őt a tevékenységben, sőt érdeklődését, lelkesedését fejezi ki iránta, ezzel erősítve meg a gyereket abban, hogy feltétel nélkül szeretik, hogy nem kell másnak lennie, vagy produkálnia magát ahhoz, hogy elfogadják.

A következő terápiákat elsősorban a szociális és kommunikációs készségeket megcélzó terápiák mellé, **kiegészítő terápiaként** szokták a szakemberek javasolni.

Érzékelést, érzékszerveket célzó terápiák

Szenzomotoros terápiák

1. Tervezett szenzomotoros tréning (TSMT)

Tervezett Szenzomotoros Tréning, melyben a terápia vezetője előre meghatározott ismétlésszámú gyakorlatsort ír elő. A terápia kezdetén nagyon sok pörgő, forgó mozgás van, melynek során a gyermek inkább passzív „élvezője” ezeknek az ingereknek. Később a passzív feladatokat egyre aktívabbak váltják fel, melyhez már szükséges a gyermek aktív részvétele is. A terápia célja az idegrendszeri érési folyamatok elősegítése

2. Hirdorehabilitációs gimnasztika (HRG)

A hidro rehabilitációs gimnasztika langyos vízben végzett gyakorlatokból áll. A TSMT-hez hasonlóan az idegrendszeri érési folyamatokat segíti. A különböző mozgáselemek a vízben könnyebben elvégezhetők, mint szárazföldön. Ez kedvezően hat a gyermek motorikus és szenzoros képességeire. Normalizálhatja a hiányzó képességeket, valamint a felfogóképességet is

3. Ayres (Írisz)

A terápia kidolgozója Anna Jean Ayres, amerikai nevelépszichológus és agykutató. A fentiekhez hasonlóan ez a terápia is a szenzomotoros tréningek közé tartozik, A fejlesztés területe a finommotorika fejlesztése, nagymozgások fejlesztése, térben való tájékozódás fejlesztése testi tudatosság és utánzás. A terápia a TSMT-hez képest kevésbé strukturált, speciális helység és eszközrendszer szükséges hozzá.

Zeneterápia (Ulwila és egyéb zeneterápiák)

Az Ulwila terápia eszköze a színes kotta, mely a hangjegyek megismerése nélkül teremt lehetőséget arra, hogy a sérült emberek megtanulhassanak hangszeren játszani, ezáltal ad sikerélményt, önbizalmat. Kidolgozója Heinrich Ullrich német gyógypedagógus. A zeneterápiák általában a zenén keresztül igyekeznek fejleszteni a gyermek kommunikációját, önbizalmát.

Hallásterápiák

AIT (Auditory Integration Training – Hallási integrációs gyakorlat) és Tomatis – terápia. Mindkét módszer az autizmussal élők szenzoros eltéréseire épít; egy erre szolgáló készüléken keresztül juttatja el a zenét, vagy hanghullámokat a terápia résztvevőjéhez.

Komplex érzékelést célzó terápia (Bánffy-módszer)

A terápia kidolgozója Dr. Bánffy Eszter, aki gyermekpszichológusként kezdett intenzíven foglalkozni a különböző külföldi kezelési módszerekkel és azoknak hatékonyságával. A kutatásai során szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján kidolgozta a komplex érzékelést és észlelést fejlesztő terápiát a kapcsolatteremtő képesség fejlesztésére, az emocionalitás stabilizálására és az észlelészavarok megszüntetésére olyan gyermekeknél, akik autista vonásokat mutatnak.

A módszer legfontosabb összetevői a folyamatos, éveken keresztül végzett intenzív, egyénre szabott fejlesztés, a gyermekek fejlesztése azonos felnőtt segítőtől való, egész terápiás évre szóló állandó kapcsolatban, gyermekközpontú szemlélet, a rendszeres kapcsolattartás a családokkal, gyermekek hosszú távon, lehetőleg véglegesen családban tartásának, az együttélés megkönnyítésének, a család tehermentesítésének szem előtt tartása

Állat asszisztált terápiák (ló, kutya, delfin)

Az állat asszisztált terápiák nagy népszerűségnek örvendenek a szülők körében. Hatásosságuk az autizmusban nem bizonyított, de javulás érhető el a segítségükkel azáltal, hogy a program bejósolható, ismétlődő és része az autizmussal élő életének. Az állat asszisztált terápiák során az érintett önbizalma nő, magabiztosabb lesz, ezáltal összességében is javulhat az állapota. Egyes vélemények szerint az állatokkal történő kapcsolatteremtés fejleszti az autista gyermekek szociális és kommunikációs készségeit.

Biomedikális megközelítések

Diéták

GAPS: A Gut and Psychology Syndrom, azaz GAP-Szindróma kifejezést Dr. Natasha Campbell-McBride brit neurológus és táplálkozástudató alkotta meg, azon felismerése alapján, hogy egyes korábban főként mentális zavaroknak tartott problémáknak, mint pl az autizmus, diszlexia, diszgráfia, háttérben alapvetően az emésztőrendszer funkciózavara áll. Kutatásai és klinikai tapasztalata alapján ezek a betegségek illetve tünetek az általa kidolgozott GAPS Táplálkozási Protokollt követve sikeresen kezelhetők gyógyszerek nélkül is, akár teljes gyógyuláshoz segítve az érintetteket. A terápia nagy népszerűségnek örvend a szülők körében, noha **megalapozottsága és kockázatai még vitatottak, tudományos evidenciák nem támasztják alá eredményességét.**

Homeopátia (pl. Tinus Smith)

A homeopátiás szerek használata önmagában nem rejt plusz kockázatot autista emberek esetében sem. Fontos azonban leszögezni, hogy autizmus specifikus hatásuk tudományosan nem megerősített, ugyanakkor jelentős anyagi terhet jelenthet a családok számára.

Az autista gyerekeket ellátó oktatási intézmények

(bölcsődék, óvodák, iskolák)

Tapasztalataink szerint a legtöbb családnak komoly fejtörést okoz kiválasztani azt az intézményt, ahová gyermeküket jó szívvel tudják járatni. Számtalan ok közrejátszik ebben. Noha az elmúlt években sokat javult a helyzet, még mindig nincs elég és megfelelő színvonalon működő oktatási intézmény, mely az autista gyermeket igényeiknek megfelelően el tudja látni.

Sok esetben kérdés, hogy integráló, vagy gyógypedagógiai tanterv szerint haladó óvodát, iskolát válasszon – e a család. Noha kétségtől a szülőké a döntés felelőssége, mindenképpen fontos figyelembe venni a családot kísérő szakember tanácsait, véleményét a kérdésben. A szülők gyakran megijednek a gyógypedagógiai intézmények gondolatától. Ilyenkor érdemes mérlegelni, hogy egy nem megfelelően szervezett integráció mennyire megterhelő lehet egy autista gyermek számára. A szülők attól is tartanak, hogy ha a gyermek gyógypedagógiai intézménybe folytatja a tanulmányait, akkor mindig oda kell majd járnia, nem kerülhet integráló intézménybe, de ez nincs így.

Sokszor az is kérdés, „bevallják – e” a diagnózist, vagy ne. Ezeknek az eseteknek a többségében a szülők attól félnek, hogy a vállalt diagnózis megbélyegzi gyermeküket. Véleményünk szerint a folyamat egyik szereplőjével szemben sem tisztességes a diagnózis titkolása. A gyermeknek kárára válhat, ha nem kapja meg a számára fontos segítségeket, az őt kísérő pedagógus pedig nem tudja, hogy mivel áll szemben, így felkészülni sem tud arra, hogy a rá bízott gyermeknek segíteni tudjon. Az átlagostól eltérő viselkedés az esetek nagy többségében előbb, vagy utóbb mindenképpen jelentkezik és ekkor a gyermek mindenképpen címkét kap. Ha az autizmus nem merül fel mint lehetőség, akkor ez a címke könnyen lehet a neveletlen, lusta, buta, vagy rossz gyerek, ami ebben az esetben különösen méltánytalan. Mivel az autista gyerekek speciális nevelési igényűek (SNI) számukra a Tanulási Képesség Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság (TKVSZRB) jelöli ki intézményt.

A vonatkozó szabályzás (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről és a kapcsolódó rendeletek) szerint „A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. „Vagyis ahhoz, hogy a gyermek a szülő által kiválasztott intézménybe járjon a bizottságnak ki kell jelölni azt a gyermek számára. Fontos tudni, hogy a gyermeknek annyi és olyan fejlesztést köteles biztosítani az intézmény, amennyit és amelyet a bizottság a szakvéleményében előír. Ezért nem célszerű például értelmi akadályozottságot jelölő BNO kóddal intézményt keresni a gyermeknek. Így lehet, hogy több intézmény áll rendelkezésre, de valószínűleg nem fog szerepelni a szakvéleményben a gyermek autizmus specifikus megsegítése, így nincs rá garancia, hogy a gyermek megkapja az állapotának megfelelő autizmus specifikus megsegítéseket.

A Pest megyében illetékes bizottságok elérhetőségei az alábbiak:

Pest Megyei 1. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

1077 Budapest, Dohány u. 54.

Tel.: (06 1) 413 6935

Pest Megyei 2. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

2700 Cegléd, Buzogány u. 23.

Tel.: (06 53)-500-034

Szülőként hasznosnak találtuk meglátogatni a szóba jöhető intézményeket és felmérni, megfelelő lesz-e majd gyermekünk és a család számára. Itt is érvényes az a szabály, hogy az intézmény kiválasztásakor tisztában kell lennünk a család lehetőségeivel, teherbírásával. Hiába ismerünk olyan óvodát, vagy iskolát, ami számunkra szimpatikus, ha nehezen tudjuk megoldani, hogy gyermekünk oda naponta eljusson, vagy számunkra megfizethetetlen a tandíj.

A családok elvárásai nagyon eltérőek az intézményekkel szemben, de felsorolunk néhány paramétert, ami szerintünk a megfelelő óvoda, iskola ismérve lehet:

- van autizmust értő szakember
- tényleges autizmus tudás van jelen az intézményben
- személyre szabottan használják az autizmus specifikus megsegítéseket (pl napirend)
- a felmerülő viselkedésproblémákra megoldást keresnek, nem hárítják
- nyitott, jól kommunikáló
- a szülőt partnerként kezeli

Kiadványunk végén közöljük az autista gyermekeket Pest megyében ellátó oktatási intézmények listáját. (Forrás: Oktatási Hivatal 2013)

Juttatások

A következőkben megkíséreltük összefoglalni az autista családtaggal élő családoknak járó juttatások fajtáját, igénylésük módját. Fontos tudni, hogy jelenleg a jogszabályi háttér változóban van, ezért ügyeink intézésekor mindig érdemes informálódni a vonatkozó jogszabályok hatályos változatának tartalmával kapcsolatban.

Családtámogatási kedvezmények

Emelt összegű családi pótlék

Jogosult a szülő, gyermekotthon vezetője, szociális intézmény vezetője, fogyatékkal élő saját jogán.

Szükséges igazolás gyermekeknél diagnosztikai központ vagy TKVSZRB által kiállított „Igazolás tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekről nyomtatvány” felnőtteknél NRSZH által készített szakvélemény.

A juttatás a Magyar Államkincstárnál igényelhető. Összege 2013 -ban 23.300,- Ft/hó, egyedülálló szülő esetén 25.900,- Ft/hó. Részletes tájékoztató található a Magyar Államkincstár honlapján a „Magánszemélyek” menüpontban.

Az emelt összegű családi pótlékról a 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról rendelkezik.

Meghosszabbított GYES

Jogosult a szülő a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek 10 éves koráig.

Igényléshez szükséges a „Kérelem gyermekgondozási segély megállapítására” nyomtatvány és a diagnosztikai központ vagy TKVSZRB által kiállított „Igazolás tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekről” nyomtatvány.

A juttatás a Magyar Államkincstárnál igényelhető. Összege 2013 -ban

28.500,- Ft/hó. Részletes tájékoztató található a Magyar Államkincstár honlapján a „Magánszemélyek” menüpontban.

A meghosszabbított GYES - ről a 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról rendelkezik.

Szociális ellátások

A szociális rászorultságtól függően pénzbeli és természetbeni ellátás egyaránt igénybe vehető. Mindegyik felsorolt ellátásban közös, hogy:

Az igénylés helye: helyi önkormányzat.

Jogszabályi háttér: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.

Mivel a támogatások feltételei a helyi önkormányzatok eltérő rendeletei alapján változhatnak lehetnek információnyújtás előtt érdemes tájékozódni a helyi önkormányzat szociális osztályán vagy a helyi családsegítő szolgálatok munkatársainál. Az autizmussal élők és családtagjaik által leggyakrabban igénybe vett támogatások az alábbiak.

Ápolási díj

Állandó, tartós gondozásra szoruló (súlyosan fogyatékos) személy gondozását végző hozzátartozó jogosult rá.

Az igényléshez szükséges háziorvosi igazolás és TKVSZRB vagy NRSZH szakvélemény.

Az Ápolási díj összege 2013 – ban 18 év alatti: 29.500,- Ft/hó, 18 év feletti: 23.600,- Ft/hó Fokozott ápolást igénylő: 38.350,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató: www.kormany.hu (Emberi Erőforrások Minisztériuma, dokumentumok)

Az Ápolási díjról a 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól rendelkezik.

Közgyógyellátás

(gyógyszer, gyógyászati segédeszköz, gyógyászati ellátás támogatása)

A közgyógyellátás alanyi jogon jár. rendszeres szociális segélyben, rokkantsági ellátásban (max.30% egészségi állapotú), rokkantsági járadékban, emelt összegű családi pótlékban, vagy volt I. vagy II. csoportú rokkant öregségi nyugdíjban részesülő személyeknek.

Igényléshez szükséges a háziorvosi igazolása (csak egyéni gyógyszerkeret esetén szükséges), TKVSZRB vagy NRSZH szakvélemény, „Kérelem a közgyógyellátás megállapítására” nyomtatvány.

Összege egyéni gyógyszerkeret (rendszeres gyógyszerek szükséglet támogatására háziorvosi igazolás alapján) min. 1.000,- max. 12.000,- Ft/hó, eseti keret 6.000,- Ft/év.

A közgyógyellátással kapcsolatban részletes tájékoztató található az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (oep.hu) honlapjának „Ellátások Magyarországon” menüpontjában.

Bővebb információ az OEP honlapján olvasható. Jogi háttér: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.

Utazáshoz kapcsolódó kedvezmények

Parkolási igazolvány

Parkolási igazolványra jogosult a magasabb összegű családi pótlékban részesülő gyermek, súlyosan fogyatékosnak minősülő (fogyatékosági támogatásban részesülő) felnőtt. Igénylésnél benyújtandó gyermekeknél „Igazolás tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermekről” nyomtatvány, felnőtteknél NRSZH szakvélemény. Az igazolvány a helyi önkormányzatnál igényelhető. (Okmányirodában).

Jogsabályi háttér: 218/2003. (XII. 11.) Korm. Rendelet a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványáról.

Utazási kedvezmények (helyi és helyközi közlekedés)

Hatósági igazolvány (MÁK által kiállított kártya).

Jogosult a magasabb összegű családi pótlékban, fogyatékosági támogatásban ré-

szesülő személy. A hatósági igazolványt a Magyar Államkincstár kérelem nélkül, automatikusan állítja ki. Tulajdonosa és egy fő kísérője ingyen közlekedhet helyi járatokon, 90% kedvezmény illeti meg a helyközi utazás díjából.

Vonatkozó jogszabály a 85/2007. (IV. 25.) Korm. Rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről.

Utazási költségtérítés (gépkocsival történő utazás esetén)

Jogosult a korai fejlesztésben, fejlesztő felkészítésben részesülő, gyógypedagógiai intézményben ellátott fogyatékossgal élő és kísérője, amennyiben az ellátás a lakhely közigazgatási határán kívül valósul meg.

Az utazási költségtérítés igényléséhez használni kell az „Utazási utalvány (utazási kedvezményre jogosult fogyatékos gyermek és kísérője részére)” és Adatlap nyomtatványokat. Az utalványt a Tanulási Képesség Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság adja ki, a kitöltött utalványokat az Országos Egészségbiztosítási Pénztár fogadja, ezek alapján fizeti ki a költségtérítést, melynek összege: 21 Ft/km.

Részletes tájékoztató található az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (oep.hu)

Az utazási költségtérítésről az 1997. évi LXXXIII. Törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól rendelkezik.

Gépjármű szerzési támogatás

A közlekedési kedvezmény iránti kérelmet a lakóhely szerint illetékes megyei, fővárosi kormányhivatal megyei, fővárosi szociális és gyámhivatalánál minden év március 31-éig és szeptember 30-áig lehet benyújtani.

A támogatás összege maximum 900 000 Ft.

Bővebb tájékoztató található a lehetosegauto.hu oldalon.

Vonatkozó jogszabály: 102/2011. (VI. 29.) Korm. rendelet a súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről.

Gépjárműadó kedvezmény

A gépjárműadó kedvezmény sajnos jelenleg nem vehető igénybe jogszabály alapján az autizmussal élők és családjaik számára, azonban az önkormányzat saját hatáskörében bővítheti a jogosultak körét. A helyi szabályozásról a helyi önkormányzatnál érdemes érdeklődni.

Vonatkozó jogszabály: 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról.

Felnőtt korúak ellátásai

Aktív korúak ellátása – foglalkoztatást helyettesítő támogatás

Jogosult rá aki nem folytat kereső tevékenységet, nem részesül más ellátásban, egészségkárosodott személynek minősül. Szempont még, hogy a család egy foglalkoztatási egységre eső jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj minimumának 90%-át és egyéb feltételeknek eleget kell tennie az igénylőnek.

Szükséges hozzá az NRSZH szakvélemény, illetve az önkormányzat nyomtatványai.

Összege: 22.800,- Ft/hó.

Jogi háttér: 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzügyi és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól

Aktív korúak ellátása – rendszeres szociális segély

Jogosult aki aktív korúak ellátására jogosult, egészségkárosodott személynek minősül, öt éven belül betölti a nyugdíjkorhatárt vagy 14 éven aluli gyermeket nevel, akinek nappali ellátását nem tudják biztosítani (kivétel: TGYÁS, GYED, GYET) Igazolásához szükséges az NRSZH szakvélemény és az önkormányzat nyomtatványai.

A juttatás összege: családi jövedelemtől függ, maximum 44.508,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató: www.kormany.hu (Emberi Erőforrások Minisztériuma, dokumentumok).

Jogi háttér: 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzügyi és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól.

Fogyatékosági támogatás

Jogosult rá súlyosan fogyatékos felnőtt. Igényléséhez szükséges az autizmusról szóló orvosi dokumentáció/NRSZH szakvélemény, továbbá „Kérelem fogyatékosági támogatás megállapítására” nyomtatvány.

Fogyatékosági támogatás a Magyar Államkincstárnál igényelhető. A támogatás összege: 28.500,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató a Magyar Államkincstár honlapjának magánszemélyeknek szóló menüpontjában olvasható.

A Fogyatékosági támogatásról a 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény rendelkezik.

Rokkantsági járadék

Jogosult rá súlyosan fogyatékos felnőtt személy, aki 25. életéve betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált, illetve 80 %-os vagy azt meghaladó mértékű egészségkárosodást szenvedett. Kizáró ok nyugellátásban, baleseti nyugellátásban való részesülés, ingyenes intézményi elhelyezés. Rokkantsági járadék az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóságnál (ONYF) igényelhető. Igényléshez szükséges:

- NRSZH szakvélemény
- ONYF K26 formanyomtatvány
- ONYF N16 nyilatkozat
- orvosi igazolások, vizsgálati eredmények, vélemények

A Rokkantsági járadék összege: 33.330,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató található Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság honlapján.

Jogszabályi háttér: 83/1987. (XII. 27.) MT rendelet a rokkantsági járadékról.

Rokkantsági ellátás / Rehabilitációs ellátás

A jogosultság megállapítása kérelem utáni komplex minősítés (NRSZH vizsgálat) alapján történik. (folyósító ONYF).

A juttatás a megyei/fővárosi kormányhivatal rehabilitációs szakigazgatási szervénél igényelhető.

A rokkantsági ellátásra jogosult akinek a komplex minősítés alapján egészségi állapota 60% vagy kisebb és rehabilitációja nem javasolt.

Rehabilitációs ellátásra jogosult akinek a komplex minősítés alapján a személy egészségi állapota 60% vagy kisebb és rehabilitálható.

A juttatás összege: változó, függ a személy korábbi havi átlagjövedelmétől és egészségi állapotától. Rokkantsági ellátás: minimum 27.900,- Ft/hó, maximum 139.500,- Ft/hó, rehabilitációs ellátás: minimum 27.900,- Ft/hó, maximum 46.500,- Ft/hó, a folyósítás ideje max. 3 év, de ingyenes rehabilitációs szolgáltatások vehetők igénybe.

Részletes tájékoztató található a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal honlapján, vagy kérhető a hivataltól telefonon a 06-1/642-6400 telefonszámon.

Jogi háttér:

- 2011. évi CXCI. Törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásáról és egyes törvények módosításáról
- 327/2011. (XII. 29.) Kormányrendelet a megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról

Egyéb kedvezmények

Pelenka

Háziorvos írja fela, a következő szakképesítéssel rendelkező szakorvosok javaslatára: sebészet, gyermeksebészet, klinikai onkológia, sugárterápia, fizikális medicina és rehabilitációs orvoslás, neurológia, gyermekneurológia, belgyógyászat, szülészet-nőgyógyászat, gyermeknőgyógyászat, nefrológia, pszichiátria, gyermek- és ifjúsági pszichiátria, geriátria, urológia.

Jogi háttér: 14/2007. (III. 14.) EüM rendelet a gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendelkezéséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről.

Bölcsődei, óvodai étkeztetés kedvezménye

A kedvezményes étkeztetésre jogosult a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek. A fogyatékoság ténye a TKVSZRB szakvéleményével igazolható. A kedvezményes

étkeztetést az intézmény vezetőjénél lehet igényelni. A kedvezmény mértéke 50%, Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek esetében 100%. A kedvezményes étkezésről a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény rendelkezik.

Ingyenes tankönyvellátás

Ingyenes tankönyvre jogosult a sajátos nevelési igényű gyermek. A speciális nevelési igény a TKVSZRB szakvéleményével igazolható. Ingyenes tankönyv az intézményvezetőnél igényelhető, az erre szolgáló adatlapon.

Törvényi háttér: 2001. évi XXXVII. törvény a tankönyvpiac rendjéről.

Kulturális kedvezmény

Jogosult rá afogyatékos személy és egy fő kísérője. Az igazolás módja: nem tisztázott, mert a vonatkozó jogszabály nem fogalmaz egyértelműen. Általában Államkincstár által kiállított hatósági igazolvány, illetve az AOSZ által kiállított AOSZ kártya az, amit az intézmények elfogadnak. A biztonság kedvéért érdemes tájékozódni a látogatni kívánt intézmény honlapján, vagy telefonon arról, hogy pontosan milyen igazolást fogadnak el a kedvezmény igénylésekor.

A kulturális kedvezményről a 194/2000. (XI. 24.) Korm. Rendelet a muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről rendelkezik.

Védendő fogyasztó

Ígénybe vehető szociális rászorultság, vagy fogyatékoság esetén. Védendő fogyasztói státusz a közüzemi szolgáltatónál igényelhető, az erre szolgáló kérelem benyújtásával, valamint orvosi igazolással, ellátást folyósító szerv igazolásával Védendő fogyasztóként tartozás esetén fizetési kedvezmény (részletfizetés, haladék), különleges bánásmód (pl. a közüzemi díj a felhasználási helyen készpénzben fizethető) jár az igénylőnek.

A védendő fogyasztói státusszal kapcsolatban a szolgáltatók tudnak tájékoztatást és igénylőlapot biztosítani.

Jogsabályi háttér:

- 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról
- 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról

A fentiekén túl érdemes tájékozódni azokról a további kedvezményekről is, melyek fő feltétele nem a fogyatékoság ténye, de a családok egy része jövedelme alapján jogosult azok igénybe vételére. Ilyen például szociális ellátások közül a lakásfenntartási támogatás, az átmeneti segély, gyermekvédelmi ellátások közül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény vagy a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás. Ez utóbbi javaslatokat az Önkormányzatok a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján folyósítják. Részletes információkért a helyi önkormányzat szociális osztályát, vagy a helyi családsegítő szolgálatot érdemes keresni.

Felnőttkor

A felnőttkor beköszönte az átlagos fejlődésű fiatalokhoz hasonlóan nagy változást jelent az autista fiatalok életében. Az autista fiatalok esetében is érdemes törekedni az elérhető maximális önállóságra, munkába állásra, a szülőkről való leválásra. Sajnos hazánkban ez még nem könnyű feladat, a családok nagyon sokat dolgoznak azért, hogy megtalálják a gyermekük számára legjobb megoldást.

Munkavállalás

Az autizmussal élő emberek foglalkoztatása többféle formában is megvalósulhat. Az, hogy egy autista ember inkább védett környezetben helyezhető el, vagy akár a nyílt munkaerőpiacon is foglalkoztatható több tényező függvénye. A választás során érdemes például figyelemmel lenni a munkát vállaló ember munkaképességének mértékére, autizmusának súlyosságára, személyiségére, érdeklődésére, egyéni képességeire. Általánosságban elmondható, hogy minél enyhébb tünetekkel rendelkezik az autizmussal élő személy, annál inkább alkalmas lehet a nyílt munkaerőpiacon történő munkavállalásra. Ebben az esetben is fontos azonban a munkavégzésre történő előzetes felkészítés, a munkakeresés során nyújtott személyes segítség és a munkába állás utáni folyamatos támogatás, mely nagymértékben növeli a sikeres elhelyezkedés esélyét.

Az, hogy egy adott személy mennyire lesz sikeresen elhelyezhető a munkaerő-piacon sokszor még a szülő számára is nehezen megítélhető. A siker több tényező függvénye, fontos az autizmussal élő személy érdeklődése, motivációja, képességei, egészségi állapota, de sok múlik a munkára való felkészítésen, az iskolában megszerzett ismereteken és azon, részesül-e az autizmussal élő folyamatos személyes támogatásban. Ma már hazánkban is léteznek olyan speciális munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtó szervezetek, melyek úgy támogatják a fogyatékkal élők munkavállalását, hogy a fogyatékos ember munkaképességének felmérésén, felkészítésén túl a munkáltatót, a majdani kollégákat is felkészítik a sérült ember érkezésére. Személyesen segítenek a munka betanításában és folyamatosan rendelkezésre állnak a felmerülő problémák, konfliktusok megoldása érdekében. Szolgáltatásaikat ingyenesek.

Munkaerő-piaci szolgáltatók a közép-magyarországi régióban:

Autista emberek számára segítséget nyújtó szervezetek

Salva Vita Alapítvány – www.salvavita.hu (nyílt munkaerőpiacra)

Kézenfogva Alapítvány – www.kezenfogva.hu (nyílt és védett munkaerőpiacra)

Aura Autistákat Támogató Közhasznú Egyesület Magázóna programja

Alapvetően nem autista, de megváltozott munkaképességű személyek számára szolgáltatást nyújtó szervezetek

Motiváció Alapítvány – www.motivacio.hu (nyílt munkaerőpiacra)

Napra Forgó Nonprofit Közhasznú Kft. – www.napra-forgo.hu (nyílt és védett munkahelyre)

Lakhatás, önálló életvitel

Minden szülőben felmerül a kérdés, hogy mi lesz a gyermekével, ha ő már nem lesz. Ki fog neki segíteni, hol és milyen körülmények között fog élni felnőtt gyermeke. Legtöbbször érthető okokból idegenkedünk nagylétszámú intézményekben elhelyezni gyermekünket. Milyen egyéb megoldások léteznek? Hazánkban kb. tíz éve indult el az Autista farm modellprogram, melynek révén egyre több olyan lakóotthon kezdte meg működését, melyben az autizmussal élő felnőttek számára komplex szolgáltatást (lakhatást, foglalkoztatást, rehabilitációt) nyújtanak. A lakóottho-

nok listája a www.majorhalo.hu oldalon érhető el. Ezeken a helyeken a nagy intézményekhez képest barátságosabb környezetben élhetnek a sérült felnőttek. Sajnos azonban egy lakóotthonban sem minden esetben van meg a lehetőség az egyéni igények teljes mértékben történő figyelembe vételére.

A támogatott lakhatás, támogatott életvitel gondolata külföldön már a ,90-es években megjelent, és az azóta eltelt idő alatt több országban is bevezetésre került.

A támogatott lakhatás egy olyan személyközpontú megoldás, melyben a sérült ember saját egyéni szükségleteinek, igényeinek megfelelő támogatást kap a lehető legönállóbb és legmagasabb minőségű élet érdekében. A támogatott lakhatás, támogatott életvitel gondolata már hazánkban is megjelent, a megvalósítás azonban egy-egy kivételes példát leszámítva sajnos még várat magára. Ilyen kivételes példa az ÉFOÉSZ KULCSprogramja, mely egy olyan modellprogram, aminek keretében értelmi fogyatékos felnőtteknek biztosítják az önálló élet lehetőségét. A téma iránt érdeklődők az ÉFOÉSZ honlapján (www.efoesz.hu) bővebb információt is találhatnak az önérvényesítéssel, támogatott döntéshozatallal, támogatott lakhatással kapcsolatban. A KULCSprogramról itt olvashatnak bővebben: <http://kulcsprogram.blog.hu/>.

Hová fordulhat?

Ahogy a normál fejlődésű, úgy az autista gyermekek esetében is igaz, hogy a gyermek legjobb és legavatottabb ismerője a szülő. Ezt azok a terápiák is elismerik, melyekről tudjuk, hogy bizonyítottan eredményesek az autizmussal élők esetében. Legtöbbjük társterapeutaként kezeli a szülőt, felhasználva azt az értékes tudást, melynek birtokában van. Különösen fontos ez autizmusban azért, mert a szülők, gyermeküket ismerve könnyebben adhatnak magyarázatokat a kialakult szokásokkal, rítusokkal és azoknak hátterével kapcsolatban. Minden szülőt arra biztatunk, hogy bízson magában és a gyermekében. Odafigyeléssel, türelemmel és elégséges autizmus tudással nagyon jó eredményeket érhetnek el gyermekük fejlesztésével, szocializációjával kapcsolatban.

Mindezek ellenére időnként a szülőknek is segítséget kell kérniük, mert elfáradnak, vagy zsákutcába jutnak, vagy csak normális életvitelt szeretnének folytatni. Nagyon értékes segítség lehet, ha más szülőkkel lépünk kapcsolatba. Ehhez nem kell semmi különösebb tudás, vagy felkészültség. Ha gyermekünk jár valamilyen intézménybe, óhatatlanul találkozunk hasonló helyzetben lévő szülőkkel. Ha többen is szeretnek beszélgetni, alakulhat szülőklub, szülőcsoport, mely lehet egyszerű „beszélgetős” összeülés, vagy komolyabb, tematikus összejövetel. Sok esetben átlátva ennek hasznosságát az óvodák, iskolák is szívesen helyt adnak szülőcsoportoknak. Az informális szülőcsoport indításához, üzemeltetéséhez, nincs szükség jogi személyiségre, csak szándékra és helyre, ahol a találkozók létre jöhetnek.

Sok esetben az ilyen szülőcsoportok végül szervezetté, alapítvánnyá, vagy egyesületté alakulnak, hiszen így könnyebben jutnak forrásokhoz céljaik megvalósítására. Egyre több szervezet tart szülőtréningeket, melyek szintén nagyon hasznosak ismereteink és ismeretségeink bővítése érdekében. Ilyen szülőképzés pl a Fogódzó, melyet az AOSZ dolgozott ki és a Fogódzó Plusz, melyet egyesületünk fejlesztett.

Szakemberek

A szülők partnerei a gyermekükért végzett munkában a családokat kísérő szakemberek. Gyógypedagógusok, óvónők, tanárok és mások. Tapasztalataink szerint ezek a kapcsolatok akkor tudnak jól működni és tényleges segítséget jelenteni, ha a szülő és a szakember között partneri a viszony és élő a kommunikáció. Fontos, hogy a résztvevők elismerjék és használják egymás tudását, közös célokat alakítsanak ki és folyamatosan tudják, hogy hol tartanak, milyen lépéseket tettek és tesznek céljaik megvalósításáért.

Önkormányzat

Szintén speciális tudás birtokosai azok a közalkalmazottak, akikkel ügyeink intézése közben találkozunk. Az önkormányzatoknál és egyéb hivatalos helyeken dolgozók sokszor válnak céltáblájává azoknak az indulatoknak, melyeket az ellátórendszer hiányosságai, vagy a folyamatos elutasítás gerjeszt ügyfeleikben. Érdemes fejben tartanunk, hogy az adott ügyintézőt nem tehetjük felelőssé a teljes rendszer hibáiért, de jelezhetjük neki a hiányosságokat, az igényeket. Ilyen jelzéseket írásban praktikus tenni, hogy szükség esetén eljuthasson az illetékeshez.

Családsegítő szakemberei

A Családsegítő szolgálatok dolgozói életünk megszervezésével, életvezetési problémákkal kapcsolatban állnak rendelkezésünkre. A hozzánk érkező visszajelzések szerint a családsegítő szolgálatoknál az autizmus tudás megegyezik az átlagossal, ugyanakkor sok esetben dolgoznak itt szociálisan érzékeny, érdeklődő szakemberek, akik ezen tulajdonságaik révén lehetnek a családok hasznos segítői.

Érdekvédők

Autista gyermek szülőjeként több okból is érdemes olyan szervezetekhez csatlakozni, melyek hasonló helyzetben lévő szülőket tömörítenek, az ő érdekeiket védik. Hazánkban egyre több ilyen szervezet jön létre, jellemzően szülői kezdeményezés-

re. Kisebbségi helyi szervezetekhez azért jó tartozni, mert helyi kérdésekben nagyobb erő, ha a szülők együttesen jelzik igényeiket a döntéshozóknál, mintha egyesével próbálnak elérni valamit. Ezen kívül a helyi szervezetek helyismeretük révén értékes információkat adhatnak ellátóhelyekről, szolgáltatásokról. Sokszor szerveznek programokat, képzéseket is tagjaik számára, amiken a hasznos információkon túl személyes kapcsolatokra is szert tehetünk. Ilyen szervezet a MOZAIK Egyesület is. Országos szinten az Autisták Országos Szövetsége képviseli az autista emberek és családjaik érdekeit. Az AOSZ - ban is érdemes jelezni a felmerülő problémákat, hogy az érdekvédelmi munka ténylegesen a szülői igények mentén folyjon. Mind a helyi, mind az országos szervezetekre igaz, hogy minél aktívabban kommunikálunk és veszünk részt a szervezet munkájában, annál nagyobb ráhatásunk van a munka irányára.

Jogi fórumok

Tapasztalataink szerint a felmerülő problémák többségét el lehet intézni tárgyalásos úton, de ha ez kevés és úgy érezzük, hogy jogaink, gyermekeink jogai sérülnek, több fórumot is felkereshetünk.

Ingyenes jogsegélyszolgálatok

- AOSZ (Az Autisták Országos Szövetsége ingyenes jogi tanácsadást, illetve képviselőket biztosít autizmussal kapcsolatos ügyekben)
- Kézenfogva „Ne hagyd magad!” antidiszkriminációs program
- TASZ
- MDAC
- A nép ügyvédje hálózat (ingyenes jogsegély, nem kifejezetten csak fogyatékkal élők számára.
- Jogpont hálózat (ugyancsak nem célzottan fogyatékossgal élőknek létrehozva)

Ezekon kívül több hivatalnál is jelzést tehetünk, ha úgy érezzük, jogaink sérülnek, vagy diszkriminációnak vagyunk kitéve.

Alapvető Jogok Biztosa

Az ombudsman és hivatala hatósági eljárások során észlelt visszasságokkal kapcsolatban segít informál, támogat a jogaink érvényre juttatásában. Nem csak konkrét ügyben lehet megkeresni, hanem általános problémával is. Bővebb információ az Alapvető Jogok Biztosának hivataláról és az ügyintézés módjáról a www.ajbh.hu honlapon olvasható.

Egyenlő Bánásmód Hatóság

Az EBH olyan konkrét esetekkel foglalkozik, ahol diszkrimináció, vagy hátrányos megkülönböztetés történik. További információk a hatóságról és az ügyintézés módjáról a www.egyenlobanasmod.hu oldalon.

Autista gyermekeket, tanulókat oktató intézmények címlistája – Budapest

Intézmény neve	cím	Telefon	E-mail	Integ-rál	Gyógype-dagógiai
Bathányi Lajos Általános Iskola	1015 Budapest Bathányi utca 8.	1/2016282	szk.acs.agnes@bathisk.sulinet.hu	x	
BRUNSZWIK TEREZ BUDAVARI ÓVODÁK	1016 Budapest Nyárs utca 2-4.	1/2251444	iskola.ov@panteiweb.hu	x	
Lisznyai József Általános Iskola	1016 Budapest Lisznyai utca 40-42.	1/3754284	liznyai@vipmail.hu	x	
Budenz Útcai Általános Iskola és Gimnázium	1021 Budapest Budenz utca 20-22.	1/3943177	titkarsag@budenz.sulinet.hu	x	
ADDETUM Alapítványi Gimnázium és Szakképző Iskola	1022 Budapest Marczibányi tér 3.	1/2125704/204	addeuriskola@gmail.com	x	
SZAKSZÖR-SZEP ÓVODA	1024 Budapest Filler utca 29.	3150669	ovoda.filler@com.hu	x	
Törökvesztő Úti Általános Iskola	1025 Budapest Törökvesztő utca 67.	3256580	info@torokvesztu.hu	x	
KLEBEL SBERG KUNO ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM	1028 Budapest Szabadtság utca 23.	3974569	klebel@leblsbg.sulinet.hu	x	
Gyermekvilág Óvoda	1031 Budapest Vitorla utca 6.	1/2426911	vitrola-o@kiski.obuda.hu	x	
Obuda Nagyi László Általános Iskola	1032 Budapest Zápor utca 90.	1/2582710	zapor-a@kiski.obuda.hu	x	x
OBUDA, ÁLTALÁNOS ISKOLA, EGYÉSES GYÓGYPEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI INTÉZMÉNY	1035 Budapest Széllő utca 9-11.	1/3882144	szello-a@kiski.obuda.hu	x	
SENYT MIKLÓS ÁLTALÁNOS ISKOLA, DIÁKOTTHON ÉS GYERMEKOTTHON	1035 Budapest Miklós tér 5.	1/4534820	marton.tiborne@sztmk.hu	x	
Laborc. Általános iskola	1035 Budapest Vihar utca 31.	1/4360118	laborc.sulinet@gmail.com	x	
Obudai Mesevilág Óvoda	1038 Budapest Bárczi Géza utca 1.	1/4547168	barci-o@kiski.obuda.hu	x	
GYERMEKSZIGET MONTESSORI ÓVODA	1039 Budapest Zimowsky Károly utca 2.	1/2438427	ziper-o@KSKi.obuda.hu	x	
DEÁK OVI	1041 Budapest Deák Ferenc utca 95.	01/3696307	deakovi@upcmail.hu	x	
Szigeti József Utcai Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Pedagógiai Szakszolgálat, Nevelési Tanácsadó	1041 Budapest Szigetesi J. utca 1-3.	01/3696706	iskolavezetes@sziget184.hu	x	
ARADI ÓVODA- CSÁNYI ÉS POZSONYI TAGÓVODA	1041 Budapest Venetianer utca 26	01/3693384	ulpest@egymi.sulinet.hu	x	x
Játék-Mozgás- Kommunikáció Óvoda					
Nyári Óvoda					
Erzsébet Utcai Általános Iskola	1043 Budapest Aradi utca 9.	01/3697839	aradiv@freeweb.hu	x	
BENE FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA	1043 Budapest Nyári utca 6.	01/3694508	fmkovoda@upcmail.hu	x	
KARINTHY FRIGYES ÓVODA- OCEÁN TAGÓVODA	1043 Budapest Nyári utca 14.	01/3693050	nyarov@freemail.hu	x	
Erzsébet Utcai Általános Iskola	1043 Budapest Erzsébet utca 31.	01/3693180	evalis@kigmail.com	x	
Kiskacsok Magánóvoda és Fejlesztőház	1043 Budapest Munkáshozton utca 3.	01/3692729	testtag@tesik-bp4.sulinet.hu	x	
Ambus Óvoda-Vörösmartyi Tagóvoda	1046 Budapest Hajló utca 2-8.	01/3806118	karintnyovoda@gmail.com	x	
CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY 12 EGYŐLYANOS GIMNÁZIUM	1047 Budapest Vécsey Károly utca 120	06205765051	kiskacsok@gmail.com	x	
Tesz-vesz Óvoda	1047 Budapest Ámbusz Z. utca 2.	01/3709034	embus@freestart.hu	x	
SZEMERE BERTALAN ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM	1048 Budapest Bőrfestő utca 5-9.	1/3807770	csvngitkar@gmail.com	x	
BALATON ÓVODA	1051 Budapest József Attila utca 18.	1/3181518	teszvesz.ovadas@upcmail.hu	x	
Váci Utcai Énekzenesi Általános Iskola	1054 Budapest Szemere utca 3-5.	1/8727802	szemere-iskola@belvaros-lipotvaros.hu	x	
Gyermekház, Általános Iskola, Gimnázium, Kereskedelmi, Vendéglátó, Idegenforgalmi, Informaikai Sport és Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1055 Budapest Balaton utca 10.	3121415	balatonov@mail.tvnet.hu	x	
ERKEL FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA	1055 Budapest Homévi utca 27	1/784-3842	fjud@jatekovoda.hu	x	
Alcsódszori Bárdos Lajos Általános Iskola és Gimnázium	1056 Budapest Váci utca 43.	3189835	vaci@belvaros-lipotvaros.hu	x	
Erzsébetvárosi Reform Gimnázium	1062 Budapest Bajza utca 26.	1/3215675	gyermekhaz@gmail.com	x	
Deák Diák Általános Iskola	1068 Budapest Felső erdősrő 20.	1/3228449/102	erkele@freemail.hu	x	
Józsefvárosi Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Központ és Általános Iskola	1074 Budapest Alsóerdősrő utca 14-16.	01/3420372	agimn@freemail.hu	x	
Gés Alapítványi Gimnázium és Szakképző Iskola	1074 Budapest Szövetésső utca 35.	344-7777	erg.szk@igmail.com	x	
Kincskereső Napközi Otthonos Óvoda	1081 Budapest II. János Pál pápa tér 4.	1/339144	diak@deak-online.hu	x	
MANDY IVAN SZAKKÉPZŐ ISKOLA ÉS SPECIÁLIS SZAKISKOLA	1084 Budapest Tolnai Lajos utca 11-15.	1/313-4464	jegymka@freemail.hu	x	x
ESÉLY Kovessi Erzsébet Szakképző Iskola és Gimnázium	1088 Budapest Mikszáth Kálmán tér 1.	1/3361068	info@gesgimnazium.hu	x	
Autizmus Alapítvány Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1089 Budapest Bláthy O. utca 35.	1/210-5960	kincskeres@mail.datanet.hu	x	
Patrona Hungarie Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1089 Budapest Elnök utca 3.	1/3338924	szabomester@e-online.hu	x	
Patrona Hungarie Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1089 Budapest Dugonics utca 17-21.	1/2830951	ese@yenetesterest.hu	x	
Patrona Hungarie Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1089 Budapest Dele utca 24-26.	1/234859	aaak@autizmus.hu	x	
Patrona Hungarie Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1092 Budapest Knežich utca 3-13.	1/2170337	igazgato@patrona.hu	x	
Patrona Hungarie Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1093 Budapest Török Pál utca 1.	1/2176713	info@kiskepro.hu	x	
Patrona Hungarie Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1095 Budapest Mester utca 19.	1/4560428	mofo@molnarfereciskiskola.hu	x	
Patrona Hungarie Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1095 Budapest Gát utca 6.	1/2157381	fkoal@hu.inter.net	x	

CSCSERGŐ ÓVODA	1096 Budapest Thaly Kálmán utca 38.	1/2151611	thalyovoda@gmail.com	x
Telepny Károly Testnevelés Szakosztott Általános Iskola és Gimnázium	1096 Budapest Telepny utca 17.	2152618	info@telepny.sulinet.hu	x
Közszerződési Politechnikum Gimnázium és Szakközépiskola	1096 Budapest Vendei utca 3.	1/2154900	titkar@poli.hu	x
EPRES ÓVODA	1098 Budapest Eprerósi út 10.	2806705	epresovoda@freemail.hu	x
Altisz Alapítvány Gimnázium Szakközépiskola és Kollégium	1101 Budapest Kismartoni út 1-3.	1/261-9652	csipaly@aaq.hu	x
Köbányai Bobita Óvoda	1102 Budapest Halom utca 7/B.	2628163	halomovi@enternet.hu	x
Köbányai Koda Mihály Általános Iskola	1103 Budapest Koda utca 27-29.	1/4332805	kadasuli@mail.com	x
Köbányai Gyermek Ház Óvoda	1103 Budapest Koda utca 27-29.	1/2624409	ovika.27@citromail.hu	x
Köbányai Harmat Általános Iskola	1104 Budapest Harmat utca 88.	1/2611837	harmat88@t-online.hu	x
Köbányai Kincskereső Óvoda	1105 Budapest Mád utca 4-6.	2615120	kincskeresokov@enternet.hu	x
KÖBÁNYAI REC-E-FICE ÓVODA	1105 Budapest Vaspálya utca 8-10.	06712627681	recfice@enternet.hu	x
KÖBÁNYAI GEPMADAR ÓVODA	1106 Budapest Gepmadar utca 15.	2623482	gepmov@enternet.hu	x
Köbányai Gesztenye Óvoda	1106 Budapest Maglódi utca 8.	2618963	maglod@enternet.hu	x
Köbányai Hárslevelű Óvoda	1106 Budapest Hárslevelű utca 5.	01/2624171	harslevelu@freemail.hu	x
MAGYAR GYULA KERTÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS SZAKISKOLA	1106 Budapest Hárslevelű utca 5.	1/2618695	nagykaplony@magyula.hu	x
Köbányai Kékvirág Óvoda	1107 Budapest Kékvirág utca 5.	01/2649489	kekvirag_ovoda@freemail.hu	x
Köbányai Komplex Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola és Szakközgáltató Központ	1107 Budapest Gem utca 5-7.	1/2617691	gem@komplexaltisk.axelero.net	x
Neszmélyi Úti Óvoda	1112 Budapest Neszmély utca 22-24.	1/3108415	info@neszmelyovi.ujbuda.hu	x
Új Budai Alma Mater Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Óvoda	1112 Budapest Muskétás utca 1.	0613097354	info@ujalma.hu	x
Carl Rogers Személyközpontú Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1113 Budapest Ága utca 10.	1/2093609	rogin@rogersiskola.hu	x
Humánus Alapítvány Általános Iskola	1114 Budapest Kanizsai utca 6.	1/2317022	gazdasag@humanusiskola.hu	x
PETERI SÁNDOR ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS SZAKKÖZÉPISKOLA	1116 Budapest Kiskőrös utca 1.	01/2084028	info@petersuli.ujbuda.hu	x
Hetszínvirág Óvoda	1118 Budapest Dólya Gábor utca 4/B.	1/3192549	info@hetszinviragov.ujbuda.hu	x
Gazdagrét - Torokugrati Általános Iskola Grundschule in Gazdagrét	1118 Budapest Torokugrati utca 15.	2465341	torokugrat@freemail.hu	x
Gazdagrét - Csikhegyek Általános Iskola	1118 Budapest Csiki-Hegyek utca 13-15.	2463245	csikisulbi@gmail.com	x
Nápraforgó Óvoda	1119 Budapest Tétényi utca 46-48.	1/2046899	info@napraforgov.ujbuda.hu	x
Vadászkert Fejlesztő és Felzárkózató Általános Iskola	1119 Budapest Rátz László utca 3-7	1/2037340	mail@vadaszkertiskola.hu	x
MONTÁG IMRE ÁLTALÁNOS ISKOLA, ÓVODA ÉS KÉSZSÉGFEJLESZTŐ SPECIÁLIS SZAKISKOLA	1119 Budapest Fogcska utca 4.	06/71-2085814	info@montaghsuli.ujbuda.hu	x
GENNARO VEROLINO ÁLTALÁNOS ISKOLA, SPECIÁLIS SZAKISKOLA, KOLLÉGIUM ÉS GYERMEKOTTHON	1121 Budapest Hegyhát utca 19.	01/2754827	hegyhat_altalanosiskola@t-online.hu	x
Tűskevár Általános Iskola, Szakiskola, Szakközépiskola és Gimnázium	1121 Budapest Konkoly-Thege Miklós út 21.	1/2744097	tuskevar@tuskevar.sulinet.hu	x
Fekete István Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola	1126 Budapest Orbánhegyi utca 7.	3550736	info@bpi2feketel.hu	x
Étvőrs József Általános Iskola	1131 Budapest Fűtési utca 18.	1/3491105	futari@freemail.hu	x
Bp. Főv. XIII. Kerületi Önkormányzat Pannónia Általános Iskola	1133 Budapest Futár utca 7-11.	1/3202290	nagyfher@pannonia.bp13.hu	x
Bp. Főv. XIII. KERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT PRÍZMA ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ÓVODA EGYÉBES GYÓGYPEDA-GOGIAI MÓDSZERTANI INTÉZMÉNY	1134 Budapest Váci út 57.	1/3408980	prizmaegym@prizmaegym.hu	x
Kolping Általános Iskola és Gimnázium	1134 Budapest Huba utca 6.	06-20/3355429	huba.kolping@gmail.com	x
Borostyánok Alapítvány Heureka Általános Iskolája	1138 Budapest Dugly utca 11/a.	1/27909556	heureka@freemail.hu	x
BUDAPEST FŐVÁROS XIII. KERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT EGYESÍTETT ÓVODA	1141 Budapest Karikás Frigyes utca 12.	06-1/340-2988	kautilyaszlon@ovoda.bp13.hu	x
Mályva Óvoda	1141 Budapest Málva tér 12.	01/3834183	malyva.ovoda@chello.hu	x
Zuglói Benedek Dek. Egyesítés Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Nevelési Tanácsadó	1141 Budapest Álmos vezér útja 46.	01/2204841	zuglóbenedek@gmail.com	x
Meseház Óvoda	1143 Budapest Órnagy utca 11.	01/4670921	mesehazovoda@chello.hu	x
Zöld Lurkók Óvoda	1144 Budapest Fűdéri park 5.	01/3635209	zold.lurkok.ov@gmail.com	x
Dr. Mező Ferenc Általános Iskola	1144 Budapest Ond vezér park 5.	01/3838206	iskitk@mezo-ferenc.sulinet.hu	x
Bobita Óvoda	1147 Budapest Ilosvay S. utca 118.	01/4600968	bobita_ovoda@freemail.hu	x
Budapesti Montesori Óvoda	1148 Budapest Podlizsai utca 11-13.	20/9182555	info@montesori.uhu	x
Budapesti Főváros XV. kerületi Önkormányzat Rakospalotai Kossuth Lajos Általános Iskola	1151 Budapest Kossuth utca 53.	3077454	kossuth@vpm.hu	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Palotai Vadvirág Óvoda	1154 Budapest Aulich Lajos utca 46-62.	06/4173361	aulich@enternet.hu	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Rakospalotai Hevedhet Óvoda	1154 Budapest "Jeddihány"	36203150729	klapkov@freemail.hu	x
Rakospalotai Meixner Általános iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1155 Budapest Tóth István utca 100.	1/4192409	iskola@mekner.hu	x

BUDAPEST FŐVÁROS XV. KERÜLETI ÖNKORMÁNYZAT SZÁZARNAD NEVELÉSI-OKTATÁSI KOZPONT, ÁLTALÁNOS ISKOLA, SZAKISKOLA, SPECIÁLIS SZAKISKOLA, PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT ÉS GYÓGYPEDAGÓGIAI SZAKMAI SZOLGÁLTATÓ	1156 Budapest Patkós utca 6-8.	1/414 0872	info@szarznad.hu	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Közfelfüggetelt Szakiskola és Általános Iskola	1156 Budapest Kontyfa utca 5.	1/4183280	kontyfa@kontyfa.hu	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Mímcsackó Óvoda	3614 183497	3614 183497	mimcsacko.ovoda@e-online.hu	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Hartvány Általános Iskola	4182111	4182111	hartvanisko.la@e-online.hu	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Pestújhelyi Általános Iskola	1157 Budapest Kovács köz 4.	1/4182043	laszlogy@e-online.hu	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Pestújhelyi Általános Iskola	1158 Budapest Pestújhelyi utca 38.	1/4100070	pestuhelyi@e-mail.com	x
Budapest Főváros XV. kerületi Önkormányzat Molnár Viktor Óvoda	1158 Budapest Molnár Viktor utca 94-96.	36302220651	hajas.lari0503@freemail.hu	x
Szent György Általános Iskola	1161 Budapest Csömör utca 20.	1/4064001	info@szgyaiskola.hu	x
SASHALMI ANDRÁS ÓVODA	1163 Budapest Csömör utca 26.	1/4030498	postmaster@konytarovi.axelero.net	x
Göller Viktor Óvoda, Általános Iskola, Előkészítő Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1164 Budapest Szabadföld utca 7.	1/4000348	iskola@server.cinkota16.finet.hu	x
CENTENARIUMI ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS SZAKISKOLA	1165 Budapest Sasvár utca 101.	1/4036214	info@centi.hu	x
Müller György Óvoda és Általános Iskola	1165 Budapest Újzás utca 101.	1/4079554	titkarsag@mullergyorgyiskola.hu	x
Rucko Óvoda	1171 Budapest Övönő utca 3.	2576045	RUCKO@INTERNET.hu	x
GYURKOVICS TIBOR ÁLTALÁNOS ISKOLA, ELŐKÉSZÍTŐ SZAKISKOLA, EGYÉSES GYÓGYPEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI INTÉZMÉNY ÉS NEVELÉSI TANÁCSADÓ	1172 Budapest * (adatlány)	257-0562	gyurkovic.segyurkovics.sulinet.hu	x
Darus Utcai Általános és Magyar-Német Két Tannyelvű Iskola Darus Zweisprachige Grundschule für Deutsch und Magyar (Intézmény)	1173 Budapest Újlak utca 108.	256-6882	v-movoda@enternet.hu	x
Budapest XVII. kerületi SOFI Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1181 Budapest Darus cs. 8.	1/2903216	darus_isk@freemail.hu	x
Sztrébl Gábor Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium	1183 Budapest Kossuth tér 2	1/2918978	iskola@sofi.hu	x
Zöld Ágnes Óvoda	1191 Budapest Berzezenyi utca 6.	0612909088	info@sztrébliskola.hu	x
Móra Ferenc Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1191 Budapest Berzezenyi utca 35.	1/2839842	zoldagnas@ovoda.kispest.hu	x
Arnyas Óvoda	1192 Budapest Széchenyi utca 3.	1/3470139	mora@iskola.kispest.hu	x
Erdélyi Ferenc Általános Iskola	1192 Budapest Vónás utca 10.	1/2829557	arnyas@ovoda.kispest.hu	x
SAZSZORZEP ÓVODA	1193 Budapest Hungaria út 11.	1/2829644	erdeli@iskola.kispest.hu	x
Vass Lajos Általános Iskola	1193 Budapest Csokonai utca 9.	1/2805616	agilassu@gmail.com	x
Karácsy Sándor Rózsateri Református Általános Iskola és Óvoda	1194 Budapest Kisvita utca 44.	2829483	igazgato@vasl-bp.sulinet.hu, vas@iskola.kispest.hu	x
Bolyai János Általános Iskola	1195 Budapest Árpád utca 14.	0172829764	nagygybz@freemail.hu	x
MESE-VAR ÓVODA	1196 Budapest Zrínyi utca 154.	1/2825690	bolyai@iskola.kispest.hu	x
JOZSEF ATTILA ÁLTALÁNOS ISKOLA	1201 Budapest Attila utca 25-27.	4210199	mesavar@ovoda.kispest.hu	x
Benedek Mihály Általános Iskola és Loppódási Intézet	1201 Budapest Vörösmarty utca 128.	1/4215577	jozsef20@e-online.hu	x
Százszorszép Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1201 Budapest Magyarok Nagyasszonya tér 22.	1/2830377	vmt28.igazgato@freemail.hu	x
Lurkóház Óvoda	1202 Budapest Mártírok utca 205/B.	1/2855102	igazgato@fovarosi-benedek.hu	x
Gyalai István Általános Iskola	1202 Budapest Mártírok utca 205.	2854246	lurkohaz@mail.datanet.hu	x
Nyírtinéker Óvoda	1203 Budapest Kossuth utca 3.	1/2845755	igazgato@gyalai.sulinet.hu	x
Gyermekmosoly Óvoda	1203 Budapest Biro M. utca 1.	1/2850025	nyirtinek@nyirtinek.axelero.net	x
Hajós Alfréd Általános Iskola	1203 Budapest Laifha László utca 7.	1/2844863	ovik@e-online.hu	x
NEMET NEVEZÉSI-ÉGI GIMNÁZIUM ÉS KOLLEGIUM	1203 Budapest Serény utca 1.	1/2830022	trabli@r.hu	x
Nagy-Szűzavány Gimnázium, Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1204 Budapest Poltenberg utca 10-12.	1/3470950	titkarsag@ding-bp.hu	x
BUDAPEST XXI. KERÜLETI CSPEPEL ÖNKORMÁNYZAT-HETSZINVI RÁG ÓVODA	1211 Budapest Kiss J. Alt. utca 10-12.	1/4270939	iskola@szivanygsk.hu	x
Máyos Király Általános Iskola	1212 Budapest Kolozsvári utca 61.	2782130	ovoda@hatszinviragovoda.t-online.hu	x
Burattino Általános és Szakképző Iskola, Gyermekotthon	1212 Budapest Tancsics Mihály utca 27-29.	1/2782884	juhász@kolozsvari.hu	x
BUDAPEST XXI. KERÜLETI CSPEPEL ÖNKORMÁNYZAT NAGY IMRE ÁLTALÁNOS MÓVELŐDÉSI KOZPONT	1214 Budapest Simon Bolivar sétány 4-8.	2782811	info@burattino.hu	x
Kozmutsz Flóra Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1223 Budapest Kápolna utca 2-4.	1/2268185	amk@ac.cepeloszi.hu	x
Beszédes Velem Alapítványi Óvoda, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	1223 Budapest Nagyrétkői út 67.	1/2079388	magyar@hawk.hu	x
Francia Csillag Óvoda és Napközi	1227 Budapest Vadór utca 38.	1/2846376	beszedes@e-online.hu	x
II. SZ. NAPSUGAR ÓVODA	1239 Budapest Grassalkovich út 297.	2873144	kapszoid@franciskovoda.hu	x
			napsugarovodai@e-online.hu	x

Autista gyermekeket, tanulókat oktató intézmények címlistája – Pest megye

Intézmény neve	cím	Telefon	E-mail	Integ-rál	Gyógype-dagógiai
Sashegyi Sándor Általános Iskola, Művészeti Szakközépiskola és Szakiskola Pomáz	2013 Pomáz Iskola utca 2.	26/525-170	sashegy2@t-online.hu	x	
Hétszínvirág Óvoda és Bölcsőde	2013 Pomáz Jókai M. utca 2.	26/525-325	postmaster@he7szinvirag-t-online.hu	x	
Zöldsziget Körzeti Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Intézmény	2015 Szigetmonostori Mártírok utca 25-27.	26/599006	szul2015@t-online.hu	x	
Számoka Waldorf Óvoda	2021 Tahitófalui Zrínyi utca 33/A	06-20-575-4618	szamoka.waldorfovoda@gmail.com	x	
Szivárvány Óvoda	2030 Erd Hegesztő utca 2-8.	23/372 506	szivarvan.y@erd.hu	x	
GÁRDONYI GEZÁ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM	2030 Erd Gárdonyi Géza utca 1/b.	23/365-140	gardonyigezask@erd.hu	x	
ERDŐLIGETI ÁLTALÁNOS ISKOLA	2030 Erd Dísdi utca 95-101.	23/375-592	erdliget@erd.hu	x	
MÓRA FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA	2030 Erd Holló tér 1.	23/365-483	morafenecisk@erd.hu	x	x
Herman Ottó Általános Iskola és Budácsi Looppédiai Intézet	2040 Budácsi Ifjúság utca 6.	23/409-49	titkarsag@herman.hu	x	
KESJÁR CSABA ÁLTALÁNOS ISKOLA	2040 Budácsi Oszibarack utca 29.	23/415-607	kar@pcs.kesjarcs.sulinet.hu	x	
Ilyés Gyula Gimnázium és Kozgazdasági Szakközépiskola	2040 Budácsi Szabadság utca 162.	23/420-559	arendasp@ilyes-bors.sulinet.hu	x	
Mindszenty József Római Katolikus Általános Iskola és Óvoda	2045 Mindszenty József Római Katolikus Általános Iskola és Óvoda	23/442-615	mindszentyjgazgato@gmail.com	x	x
Balint Márton Általános és Középiskola	2045 Törökbalint Kóztársaság tér 8.	23/335-639	balintsul@torokbalint.hu	x	
EÖTVÖS JÓZSEF ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT	2049 Dicső Gárdonyi G. utca 14.	23/38-041	titkarsag@dicsodbalint.hu	x	
Zichy Miklós Általános Iskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálat Intézmény	2072 Zámbokei Hóvőd utca 4.	23/342-227	iskola@zambek.hu	x	
TUNDÉRKERT ÓVODA	2072 Zámbokei Magyar utca 5.	23/342-321	ovoda@zambek.hu	x	
Napsugár Óvoda	2081 Páliscsai Balczy-Zs. út 33.	06-26-375-087	napsugarov112@gmail.com	x	
HUNYADI MÁTYÁS NEMET NYELVTISZTIG ÁLTALÁNOS ISKOLA, ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZ-MENY ÉS EGYSÉGES PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT	2083 Solyomár Templom tér 26.	26/564-259	titkarsag.solyman@t-online.hu	x	
SZÉCHENYI ISTVÁN ÁLTALÁNOS ISKOLA	2092 Budakeszi Knab János utca 60.	23/451-532	czifraszu@t-online.hu	x	x
Általános iskola	2093 Budajenő Fű utca 3.	26/371-063	igazgato@budajenosulinet.hu	x	
Zöld Óvoda	2100 Goddólo * (adathány)	28/510-750	zoldor@gmail.com	x	
Kéz a Kézben Óvoda	2100 Goddólo Pálotkert utca 17-18.	28/410-916	pkertovoda@gmail.com	x	
PÁLOTKERTI ÓVODA	2112 Veregyház Széchenyi tér 2.	28/589-871	harcos.gy@freemail.hu	x	
Veregyház Kistérség Önkormányzatának Töbcbélu Társulása Egyesüges Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Pedagógiai Szakszolgálat, Nevelési Tanácsadó, Korai Fejlesztő és Gondozó Központ, Szó-fogadó Bezedjavító Általános Iskola, Kings-Tar Ált. Isk.	2112 Veregyház Kálvin utca 6.	28/589-786	egyminaracz@gmail.com	x	x
Montessori Általános Iskola	2112 Veregyház * (adathány)	28/559-655	zsurnegy@gmail.com	x	
DAMJANICH JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA	2117 Bassez Madiach utca 1.	28/496-711	damjanich@damjanich-iszeg.sulinet.hu	x	
Gábor Dénes Óvoda	2117 Bassez Gábor Dénes köz 1.	28/496-206	szki@szki.hu	x	
Bóbita Óvoda	2117 Bassez Vadász utca 2.	28/495-206	bobi.ta@t-online.hu	x	
Péceli Integrált Oktatási Központ Általános Iskola és Gimnázium	2119 Pécel Kossuth tér 7.	28/547-790	piki.gazgato@pecel.hu	x	x
Pécel Város Óvodái és Bölcsődeje	2119 Pécel Petőfi utca 5.	06/28-547-205	pegyi@gmail.com	x	
A Vasúti a Gyermekéért Alapítvány Óvoda	2120 Dunakeszi Mindszenty sétány 2.	27/546-335	info@vgva-ov.hu	x	
DUNAKESZI OKTATÁSI KÖZPONT, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT	2120 Dunakeszi Tancsics utca 4.	27/341-716	laslo.ek@szisztvan-dkeshi.sulinet.hu	x	x
Kastély Központi Óvoda	2131 Gd Bekk utca 3.	27/532-325	kastelyovoda@invitel.hu	x	
Buzsácz Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2131 Gd Vécsei utca 1.	06/30237-9749	iskola@buzsacz.hu	x	
HUNYADI JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA	2134 Szod Ády E. utca 2.	27/389-533	ormet@gmail.com	x	
Nefelejcs Művészeti Óvoda	2141 Csömör Laki utca 3.	28/543-940	csomor@invitel.hu	x	
Csillagzó Óvoda	2142 Nagytarcsa Sport utca 6.	28/450-186	ovodacsillagzo@freemail.hu	x	
Városi Óvoda	2143 Kistarcsa Eperjes út 1.	28/470-745	gesztenyes@pmail.hu	x	
Kvassay Jenő Általános Iskola	2162 Óbottány Rakóczi F. utca 8-4.	28/360-013	kvassaysuli@gmail.com	x	
Petőfi Sándor Általános Iskola és Benekek Elek Tagiskola	2163 Vácraót Petőfi tér 6.	28/562-525	petofi.sul@gmail.com	x	
VÁROSI ÓVODA	2170 Aszód Falujárók utca 5.	28/400-419	ovoda@aszod.hu	x	
Könyves Kálmán Általános Iskola	2173 Kartal Iskola tér 1.	28/437-317	kartaliskola@net.hu	x	
Jákóczy Péter Napköziotthonos Óvoda	2173 Kartal Ády E. utca 62.	28/437-560	ovoda@kartal.hu	x	
Tasnádi Lajos Német Nemzetiségi Általános Iskola Deutsche Nationalitätsschule	2181 Klad Iskola tér 22.	28/576-530	info@tklad.hu	x	
Hevesy György Általános Iskola	2194 Tura Hevesy György utca 1.	28/580-220	hevesyiskola.tura@gmail.com	x	
Többszín Óvoda és Bölcsőde	2194 Tura * (adathány)	06-28-580-495	kettreov@tura.hu	x	
Kossuth Lajos Óvoda	2200 Monor Kossuth utca 37.	29/410-739	kossuth@monor.net.hu	x	

Pánd Községi Óvoda	2214 Pánd Arany J. utca 7/a	29/430215	pandovi@citromail.hu	x
Bénye-Káva Általános Iskola	2216 Bénye Fő utca 83-85.	29/434125	benyiskola@freemail.hu	x
Petőfi Sándor Római Katolikus Általános Iskola és Gimnázium	2220 Vécse Péterőfő tér 1.	06-29-350-440	tklarsag@petofi-vecses.hu	x
Wéber Sándor Általános Iskola és Alapfokú Zeneművészeti és Táncművészeti Intézmény	2230 Gyömöri Szabadság tér 2/B.	29/333005	weberskola@gmail.com	x
Gyömör Város Önkormányzatának Bobita Óvodája	2230 Gyömöri Pázmány utca 52.	29/330069	bobita@gyomro.hu	x
Nagyszáreg Óvoda	2234 Magdol József Által. Kőrös 29.	29/323198	napovoda@monnet.hu	x
GROF SZÉCHENYI ISTVÁN ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZMÉNY	2251 Tapolczai Petőfi utca 1.	29/448151	szeccs@icgmail.com	x
BIRO LAJOS ÁLTALÁNOS ISKOLA	2310 Szegedszentmiklós Kossuth utca 11.	23/35480	blgazgato@biro-szmiklos.sulinet.hu	x
Szakiskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium	2314 Halásztér II. Rákóczi Ferenc utca 17.	24/517240	bocskaigimnazium@reformatus.hu	x
Súni Magánóvoda	2314 Halásztér Malonyai utca 46.	06-24-455-560	sunimagano@freemail.hu	x
Szent István Általános Iskola	2315 Szegedhalom Szabadkai utca 1-3.	24/07608	iskola@stisztvan-szhalom.sulinet.hu	x
KÖZÖS IGAZGATÁSÚ MŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNY, NAPKÖZOTTHONOS ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA, ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA, KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR ÉS MŰVELŐDÉSI HÁZ	2317 Szegedszentmárton Duna utca 4/B.	24/513630	krm@szegedsepev	x
ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS KÖNYVTÁR	2330 Dunaharaszti Temeőfő utca 26.	24/531760	mesegadunaharaszti.hu	x
MESE ÓVODA	2335 Taksony iskola utca 3.	24/477217	taksonyvezir@icgmail.com	x
Taksony Vezir Nemzetiségi Általános Iskola	2340 Kiskunhalczai Munkácsy tér 1.	24/430047	sul5337@gmail.com	x
Kiskunhalczai-Aporka Társulási Általános Iskolája és Egyesleges Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye	2360 Gyál Ady Endre utca 20.	29/340140	iskola@ady-gyal.hu	x
Ady Endre Általános Iskola	2364 Ócsa Dózsa tér 1.	29/378065	nef@oda@monnet.hu	x
Nefelejcs Központi Napközi Otthonos Óvoda	2367 Ujhartyán Zrínyi utca 1.	29/372168	netetisk@freemail.hu	x
UJHARTYÁN NEMZETISÉGI ÁLTALÁNOS ISKOLA	2373 Dobos Benedek Elek utca 2.	29/367234	mesesara@freemail.hu	x
3. SZ. ÓVODA	2377 Okényi Barók B. utca 53.	29/310039	igazgato@iskola.okeny.hu	x
Huzsa Hermina Általános Iskola	2440 Szeghalombatta Szent István tér 1.	23/355013	hudegh.anko@gmail.com	x
Arany János Általános Iskola és Gimnázium	2440 Szeghalombatta Liszt Ferenc sétány 6.	23/355038	plypangos@mailbattenet.hu	x
PITYANGOS ÓVODA	2440 Szeghalombatta Liszt Ferenc sétány 12.	23/355244	szivovi@freestart.hu	x
EÖTVÖS LORÁND ÁLTALÁNOS ISKOLA	2440 Szeghalombatta Liszt Ferenc sétány 2.	23/355278	evotvs@mail.battenet.hu	x
Kőrös Csoma Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2440 Szeghalombatta Liszt Ferenc sétány 10.	23/389040	korosi@mailbattenet.hu	x
Kőrös Ferenc Általános Iskola, Sportiskola és Pedagógiai Szakszolgálat	2461 Tánok iskola utca 1.	27/501675	akoczi@t-online.hu	x
Cházár Andás Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Speciális Szakiskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola, Diákotthon és Pedagógiai Szakszolgálat	2600 Vác Március 15. tér 6.	27/501675	mikesygi@chazar.hu	x
Vác Város Önkormányzat Képviselő-testületének Alsóvárosi Óvodája	2600 Vác Vám utca 11.	27/317092	forteo@viamail.hu	x
Csoda-Vár Óvoda	2612 Kosd Északi Útrács tér 1.	27/412-145	ovoda@kosd.hu	x
Céza Fejedelmé Református Általános Iskola, Óvoda és Búcsóde	2621 Verőce Garay utca 8-10.	27/380-177	viskola@freemail.hu	x
Sznyi István Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Oktatási Intézmény és Napraforgó Óvoda Közös Igazgatású Oktatási Intézmény	2627 Zebegény Petőfi tér 1-2.	27/571520	zebusuli@freemail.hu	x
Petőfi Sándor Közös Igazgatású Általános Iskola és Óvoda	2683 Ácsa Dózsa Gy. utca 2.	27/340081	acsaisk@invitel.hu	x
TANCICS MIHÁLY ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ÓVODA	2700 Cegléd Eötvös tér 8.	53/321488	info@tancics-cegléd.hu	x
PESTI ÚTI ÓVODA	2700 Cegléd Pesti utca 10.	53/310951	pestiovi@t-online.hu	x
Losonczy István Óvoda, Általános Iskola, Fejlesztő Iskola, Speciális Szakiskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola, Diákotthon, Gyermekotthon és Pedagógiai Szakszolgálat	2700 Cegléd Buzogány utca 23.	53/311905	lostio@t-online.hu	x
GYERMEKOTTHON, ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ELOKESZITŐ SZAKISKOLA	2721 Pilis Kossuth L. utca 31.	29/696122	titkarsag@pkastely.hu	x
Ady Endre Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Oktatási Intézmény	2735 Dánszentmiklós Dózsa György utca 91.	53/374008	suli.danos@axelero.hu	x
Montágh Imre Általános Iskola, Óvoda és Egyesleges Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	2740 Abony Bicskei utca 2.	53/360133	suli@montag-abony.sulinet.hu	x
Nádas Római Katolikus Óvoda	2750 Nagykőrös Hősök tere 2.	53/51967	nazaretovik@icgmail.com	x
DALMADY GYÖZÖ ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS EGYESLEGES GYÓGYPEDAGÓGIAI INTÉZMÉNY	2750 Nagykőrös Kalocsa B. utca 3.	53/550290	dalmady.2004@freemail.hu	x
DALMÁNYCH JÁNOS GIMNÁZIUM ÉS SZAKKÖZÉPISKOLA	2760 Nagykőrös Dózsa Gy. utca 26/A	29/4400037	titkarsag@titkarsag.hu	x
Erdővári Károly Általános Iskola	2764 Tapolczai Rákóczi utca 82.	29/421311	titkarsag@titkarsag.hu	x

Forrás: KIR - Hivatalos Intézménytörzs, STAT2012 - 2013.05.28. Hivatkozási szám: KIRADATSZOLG-01184

jegyzetek

jegyzetek

jegyzetek

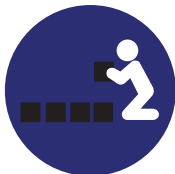
jegyzetek

Erősen kötődik tárgyakhoz.
(kötődés fura dolgokhoz,
nem a játékokkal játszik)

Visszhangszerűen
utánozza a beszédet.

Szokatlan módon
játszik a játékokkal
(sorba rakja a játékokat)

Szegényesen, formálisan,
vagy egyáltalán nem beszél

Túlságosan érzékeny,
vagy érzéketlen az
ingerekkel szemben
(befogja a fülét)

Nehezen teremt
kapcsolatot
másokkal vagy
mindenkit
bizalmába fogad

Kerüli a
szemkontaktust

Mi az autizmus?

Az autizmus egy teljes személyiséget átható fejlődési zavar.
Sokan nem tudják, hogy gyermekük
szokásostól eltérő viselkedése autizmusra utal,
ezért fel sem ismerik, pedig a korai
felismerés sokat segíthet.

A piktogramok Néhány autizmusra jellemző
viselkedésformát ábrázolnak.

Ha a fenti tüneteket ismerősnek találja,
javasoljuk, forduljon szakemberhez,
aki megerősíti, vagy kizárja a gyanút.

Ne feledje: az első lépés a
segítségnyújtáshoz, a felismerés.
Ha további információra van szüksége,
hozzánk fordulhat!

Nehezen viseli
a rutinok
változását

Mások kezét
húzza az őt érdeklő
tárgyhoz.

Pörgeti a tárgyakat,
vagy saját magát

Előnyben részesíti az
egyedül végezhető
tevékenységeket

Szokatlan
mozdulatai vannak,
pl. a kezével
repdes.

Folyamatosan
ugyanarról
a témáról beszél.

Látható ok nélkül
sír vagy nevet.